

ἐκ χρυσοῦ ἢ ὑέλου, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον. Εἶνε συρμὸς αἰσθητικὸς αὐτός; Ἡρώτησα μίαν ἡμέραν τὴν Ἐρμιόνην ἐκείνη δὲ μ' ἀπήντησε: Αἰσθητικὸς; Τυφλὸς εἶσθε; εἶνε ὁ Ῥέντσος καί τίποτε ἄλλο! Ἔστειλε μερικὰ ἰχνογραφήματα τοῦ εἰς τὸν Βόρθ, ὡς ὑποδείγματα. Ἡ Ἐσμέα ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν αἰσθητικὴν θέλει μόνον ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν ξένον τῆς. Δὲν τὸ ἤξεύρατε; Τὸ ἤξευρα δυστυχῶς! Ἡξεύρω δ' ἐπίσης ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔπρεπε νὰ φύγῃ. Δὲν βλέπω ὅμως, μὰ τὴν ἀλήθειαν, διατὶ θ' ἀπεφάσιζε νὰ τὸ κάμῃ, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ. Τὴν ἀγαπᾶ δὲ, ἄλλως, δι' ἀγνωστάτου ἔρωτος. Αὐτὸς μόνος δὲν ἐννοεῖ ἀκόμη τὸ πάθος του. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ὑπάρχει· καὶ ἀφοῦ ἡ Ἐσμέα τοῦ φέρεται μὲ τόσῃ φιλοφροσύνῃ καὶ τόσῃ μαγευτικῇ περιποιητικότητι, διατὶ νὰ παραιτηθῇ αὐθορμητῶς αὐτῆς τῆς εὐτυχίας;

Ἐ Ο Κ. Χόλλυς πρὸς τὸν Δόρδων Λανδοῦδον.

Ἡξεύρεις, ὡς ἐγώ, ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἰς ἄνθρωπος πτωχὸς ἀλλὰ τίμιος — καὶ πιστεύω ὅτι εἶνε τίμιος — δὲν διατάζει ν' ἀποσυρθῇ. Συμφωνῶ οὐχ ἦπτον, ὅτι ὁ πειρασμὸς εἶνε τρομερὸς, ἂν βλέπῃ ὅτι ἐξασκεῖ ἀληθῶς ἐπ' αὐτῆς ἐπιβρόχῃ τινα. Ὅλ' αὐτὰ μοῦ φαίνονται τόσον παράδοξα, ὥστε νομίζω ὅτι ὄνειρεύομαι. Τί συλλογίζεται αὐτὴ νὰ κάμῃ; Δὲν πιστεύω, νὰ τὸν νυμφευθῇ. Δὲν ἔχει λεπτὸν, οὐδὲ ὄνομα καλόν.

Ἐ Ο Δόρδος Λανδοῦδον πρὸς τὸν Κ. Χόλλυς.

Δὲν δύναμαι, ἐννοεῖται, νὰ τῆς εἶπω τίποτε περὶ τῆς διαγωγῆς τῆς ἀλλὰ τὴν νομίζω ἰκανὴν νὰ κάμῃ ὅ,τι εἰξεύρεις, ἔστω καὶ μόνον διὰ νὰ συγχύσῃ τὴν Λαίδην Καίρνοουαθ, καὶ εἰς τὸ πείσμα μᾶς ὄλων. Εἶνε κυρία τῶν πράξεών τῆς, τὸ γνωρίζεις· εἶνε δὲ περιστάσις, καθ' ἣν εἶνε ἀδύνατος ἡ παρέμβασις τῶν δικαστηρίων ἀρχίζω, σ' ἐξομολογοῦμαι, νὰ χάνω τὴν ὑπομονήν, καὶ βαρυνθεὶς, πηγαίνω νὰ κυνηγήσω ἄρκτους εἰς τὴν Στυρίαν μὲ τὸν Χοενλόε. Ἄμα μείνῃ ἐλευθέρᾳ, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐννοήσῃ μόνη τῆς τὴν ἀνοησίαν τῆς. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντιλογίας, τὴν ὅποιαν ἔχει ἔμφυτον, εἶνε, βεβαιώσου, τὸ κύριον ἐλαττήριον τῆς διαγωγῆς τῆς. Μὴν ὑποθέσῃς ἐν τούτοις, ὅτι εἶνε ἀκόμη τίποτε ἀποφασισμένον. Εὐρίσκειται ἀκόμη εἰς τὴν αἰωνίαν ἐκείνην προσωπογραφίαν τῆς, ἣτις θὰ γείνη ἀναντιρρήτως ἐν ἔργον πολὺ εὐμορφον. Τὰ ὑπόχρυσά καὶ πορφυρὰ ὑφάσματα εἶνε ἀπεικονισμένα θαυμάσια. Ἀναντιρρήτως ἤξευρες τί ἐξέλεγες, ὅτε τὸν ἔστειλες ἐδῶ. Ἡ Ἐρμιονὴ καὶ ὁ Ἰάκωβος εἶνε ἠρῶαθωνισμένοι, καὶ ὁ γάμος των γίνεται μετὰ τὰ Χριστοῦγεννα. Ὅλοι ἐδῶ τὸ κατεχάρησαν. «Αὐτὸ μόνον ἀρκεῖ νὰ μοῦ χαλάσῃ τὴν ὄρεξιν, μ' ἔλεγεν ἐσχάτως ἡ Ἐσμέα. — Τὸ πιστεύω!» τῆς ἀπήντησα. Ὅταν ἐπιβιασθῇ εἰς

πλοῖον ἀγαπᾶ τὴν τεταραγμένην θάλασσαν καὶ τοὺς σφοδροὺς ἀνέμους. Ἄν ἐρωτευθῇ σπουδαίως τὸν βρωμαῖον, θὰ τὸ κάμῃ βεβαίως ἀπὸ πνεῦμα ἀντιλογίας.

[Ἔπεται συνέχεια]

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΟΡΔΩΝ

Α'.

Μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Γόρδωνος διῆλθον θελκτικωτάτας ἡμέρας συμπλέων περὶ τὸ τέλος Ἰανουαρίου 1880.

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας εἶχον περιέλθει τὴν Συρίαν ἀπὸ τῆς Βααλμπέκ μέχρι τῆς Ἐλ-Καντάρας ἐπὶ τῆς διώρυγος, καὶ τῆς Κάτω Αἰγύπτου, εὐδαιμονεστάτης τότε καὶ ἀληθοῦς κήπου τῆς Ἐδέμ. Οὐδέποτε ἀπέλιπον τὴν Ἀνατολὴν ἄνευ λύπης, τὴν ἡμέραν δ' ἐκείνην ἐπιβιαζόμενος ἐξ Ἀλεξανδρείας ὅπως μεταβῶ εἰς Νεάπολιν πλείονα τοῦ συνήθους ἡσθαλόου μελαγχολίαν· ἐπὶ τῆς πρῆμνης τοῦ ἀτμοπλοίου καθήμενος δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποσπάσω τὰ βλέμματά μου ἀπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς ἐκείνης ἀκτῆς, ἐφ' ἧς ὑπὸ τὸν θερμὸν ἥλιον ἀνάπλωος ζωῆς ἐξετείνεται ἡ εὐρυτάτη πόλις ἣν ἐδημιούργησε τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα, καὶ ἦτις ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν παρέμεινε ἐλληνική. Αἱ περίκομποι οἰκίαι τῆς εὐρωπαϊκῆς συνοικίας ἀπῆστραπτον ὑπὸ τῶν φλογερῶν ἀκτίνων περιλουόμεναι, ἑκατοντάδες δὲ λέμβων ἐλαφρῶν καὶ μεστῶν θορύβου ὡς πτερωταὶ διέσχιζον τὰ κυανὰ τοῦ ὄρου ὕδατα. Τίς θὰ ἔλεγε τότε ὅτι μετὰ τρία ἔτη ἡ μανία συρφετοῦ στρατιωτῶν καὶ ὄχλου ὁμοίως ἀγρίου θὰ μετέβαλλε τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο τῆς δόξης καὶ τῆς ἐργασίας εἰς φρικῶδες ἐρείπιον;

Τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ἐνῶ τὸ ἀτμόπλοιο ἀνείλκυε τὴν ἀγκυραν εἶδομεν ἐν κατὰ δι' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας διευθυνόμενον πρὸς ἡμᾶς καὶ μετ' ὀλίγον προσπελάσαν. — Ὁ Γόρδων πασσᾶς! ἀνέκραξαν οἱ παρακαθήμενοι, μετὰ μίαν δὲ στιγμὴν ὁ στρατηγὸς ἀνεπήδησεν εἰς τὸ κατὰστρωμα. Ἄφεις τὸ θέαμα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐθεώρουν τὸν περιώνυμον νικητὴν τῶν Ταί-Πίγγ ὅστις ἐπλησίασε πρὸς τὸν ὄμιλον ἡμῶν. Ἦτο τότε ἀνὴρ τεσσαρακοντούτης περιπίου, μέτριος τὸ ἀνάστημα, ἰσχυρότατος, ἀνήσυχος τὸ ἦθος, ὀφθαλμοῦς ἔχων γλυκεῖς, καὶ βλέμμα ἀόριστον ὡς βεβουθισμένον εἰς τὸν μακρορυσμένον τῶν σκέψεων κόσμον, χρῶμα δ' ἔχων ὡς ὀπτῆς πλίνθου ὅπερ λαμβάνουσιν οἱ Ἀγγλοὶ ὀπτόταν καύση αὐτοῦ τῶν Τροπικῶν ὁ ἥλιος. Ἐφαίνετο συγχρόνως, ὡς καὶ πράγματι ἦτο, λίαν κεκοπιακῶς καὶ λίαν ἐξωργισμένους. Τινὲς ἐν Καίρῳ συναντήσαντες αὐτὸν ἐπλησίασαν μετ' ἐνδείξεων σεβασμοῦ. Ἄλλὰ ψυχρῶς ἐδέξατο αὐτοὺς καὶ στρέψας τὰ νῶτα ἤρξατο νὰ διασκελιζῇ τὸ κατὰστρωμα καπνί-

ζων. Ἐφ' ὄλην τὴν ἡμέραν ἐξηκολούθησεν οὕτω ἐν ταραχῇ βηματίζων ἀπὸ τῆς πύρνης εἰς τὴν πύραν, ὡς λέων ἐν κλωβῷ. Δὲν ἦτο εὐκολὸν νὰ συνάψῃ τις σχέσιν πρὸς αὐτόν.

Ἐν τούτοις, περὶ τὴν ἑσπέραν, τὴν ὥραν καθ' ἣν ἡ ἡμερία τῶν ἀνατολικῶν θαλασσῶν μεταδίδοται εἰς πάντα τὰ πνεύματα μετ' ἀκατανικήτου δυνάμεως, ὁ Γόρδων ἐφάνη καταπραυνθεὶς. Ἐπλησίασε πρὸς τὸν πλοίαρχον, μετ' οὗ συνωμίλου καὶ ἤρξατο ἡ συνδιάλεξις. « Πόθεν ἔρχεσθε; » Ἀφηγήθη ἐν περιλήψει ἀγγλιστὶ τὸ ἐν Συρίᾳ ταξιδίδιον μου. « Ποῖον δρόμον ἠκολούθησατε; » Ἐλαβα τὸ λεύκωμα ὅπερ μοι προέτεινε καὶ ἐχάραξα σχεδιογράφημα ἰκανῶς ἀκριβές τῆς ὁδοποιίας μου. « Ἄ! πολὺ καλὰ ἀγαπᾶτε τὴν Γεωγραφίαν! » Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐγενόμεθα φίλοι. Ἐκτὸς τῆς θρησκευτικῆς εὐλαθείας καὶ τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων οὐδὲν ἄλλο ἐκτιμᾷ ὁ Γόρδων. Τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ καλὸν γεωγραφικὸν χάρτην, ταῦτα μόνον συμπαρέλαβεν ἐφόδιον ἐπὶ τῆς δρομάδος, ἣτις ἤγαγεν αὐτὸν διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Νομβίας πρὸς τὴν νίκην ἢ πρὸς τὸν θάνατον.

Ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἄχρι Νεαπόλεως διὰ πλους διαρκεῖ τρεῖς περίπου ἡμέρας, ἀπὸ τῆς πρώτης δ' ἑσπέρας μέχρι τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ὁ Γόρδων καὶ ἐγὼ ἐμείναμεν ἀδιάσπαστοι. Ὡραὶς ὀλοκλήρους ἀκαταπαύστως ὠμίλει, ὡς ἄνθρωπος ὅστις τρία ὄλα ἔτη διελθὼν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων εἶχε διψᾶν τινὰ ἀνυπόφορον διαχύσεως. Ὁ πρῶτον βασιλεὺς ἀνευ στέμματος τοῦ Σουδᾶν τότε ἦτο ἠττημένος. Εἶχεν ἀφοσιωθῆ μετὰ θαυμασίου πάθους εἰς τὴν ἐν τῷ Ἄνω Νεῖλῳ ἐπιχείρησιν αὐτοῦ — τὴν ἀπηνῆ καὶ ἀμειλικτον καταδιώξιν τῶν δουλεμπόρων, τῶν μεταπρατῶν τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός — ὅτε ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ ἀτυχῆς σκέψις ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τῆς Αἰγύπτου ὑποθέσεις, τὰς οὐδόλως εἰς αὐτὸν ἀφορώσας. Ὁ Γόρδων λίαν θλιβεὶς ἐπὶ τῇ πτώσει τοῦ κυρίου καὶ φίλου αὐτοῦ Ἰσμαῆλ, σειρὰν ὄλην ἀπειλητικῶν ἐπιπληξέων ἀπέτεινε πρὸς τὸν νέον ἀντιβασιλέα, πρὸς τὰ μέλη τοῦ ὑπουργείου Ῥιάζ, πρὸς τοὺς προξένους Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ τοὺς γενικοὺς ἐλεγκτὰς μέγα προσῆλθεν ἐν Καίρῳ σκάνδαλον ἐκ τούτου, τὸ δ' ἐν Λονδίῳ ὑπουργεῖον δυσαρεστηθὲν ἔπεμψεν αὐτῷ ἀνακλητήριον ἐπιστολήν. Εἰς ταύτην τὴν διαταγὴν ὑπέκοντα συνήντων τότε αὐτὸν νωπὸν φέροντα τὸ ἄλγος ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ καὶ τῇ ἀχαριστίᾳ τοῦ Χεδίβου. Καὶ δὲν ἀπέστεργε μὲν ὁ Γόρδων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λονδίον ὅπου προϋτίθετο γενναίως ν' ἀγωνισθῆ ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος, ἀλλὰ τὸ ν' ἀπέβη πρὸ τῆς ὥρας ἐκ τοῦ Σουδᾶν καὶ νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ μόλις ἀρχάμενον ἔργον εἰς διαδόχου μὴ ἔχοντα

τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀκαταδάμαστον δραστηριότητα αὐτοῦ θεώρει ὡς ἀληθῆ βάσανον, ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς σκέψεως ἐνδελεχῶς ἐταράττετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Ἀφηγήθη εἰς ἐμὲ πάντα τὰ ἐπεισόδια τῆς εἰς Σουδᾶν ἀποστολῆς αὐτοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἐνδιατρίψῃ περὶ τὴν ἐν Ἀβυσινίᾳ αἰχμαλωσίαν του, καὶ πάντα τὰ σχέδια ἅτινα εἶχε σχηματίσει ὅπως μεταβάλλῃ εἰς Ἐλδorado τὰς ἀπεράντους τῶν μαύρων χώρας.

Ἄλλως τε τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν ἔκρινεν ὡς πολιτικὸς ἀλλ' ὡς πιστὸς ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου, ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ εἶχεν ἀγωνισθῆ, ἡ ἐνθουσιώδης δὲ πίστις τοῦ θεολήπτου τούτου ἥρωος ἐξεχέετο δι' ἀποφθεγμάτων ἅτινα ἐδεχόμην ὡς ἤρμοζεν. Ὁ διαβολάνθρωπος οὗτος ὁ ὁμιλῶν σχεδὸν ταυτοχρόνως ἀγγλικὰ καὶ γαλλικὰ ἀναμιγνύων πρὸς παρατηρήσεις βαρυτάτην πείραν ἐλεγχούσας τὰς παραδοξότατας φαντασιοπληξίας ἐξημμένου πνεύματος, ὁ ἐπινοῶν καθ' ἑκάστην ὥραν νέαν διανομὴν τῆς γῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας, ὁ ἐξυμνῶν παραφώρως τὸν Θεὸν καὶ σαρκασμοὺς ἐξεμῶν κατὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν τόρων — ἀγύρτας καὶ γελωτοποιοὺς ἀπεκάλει τὸν Βῆκονσφηλδ' καὶ τοὺς φίλους του — ἦτο ὁ εὐαρεστότατος ὑπὲρ πάντα συνταξιδιώτης. — « Πρέπει νὰ διώξωμεν τοὺς ἀπίστους, ἔλεγε, νὰ δώσωμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τοὺς Ῥώσους, τὴν Συρίαν μετὰ τῆς Ἱερουσαλῆμ εἰς τὴν ὠραιὰν Γαλλίαν, τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν ἀπίστον Ἀλβιόνα. Ἡ ἡμεροὶς δὲ νυξ διηπλοῦτο ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐνῷ διενέμομεν οὕτω τὴν Τουρκίαν οἱ ἀστέραις ἐσελάγιζον, ἡ ἀκτὴ τῆς Σικελίας μακρόθεν ἀμυδρῶς διεφαινετο τὸ δ' ἐρυθρὸν ἠφαιστειὸν τῆς Λιπάρας κατηύγαξε τὴν θάλασσαν.

B'.

Ἀπεχωρίσθημεν ἀποβιβασθέντες εἰς Νεάπολιν, ὁ μὲν Γόρδων ὅπως μεταβῆ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἰσμαῆλ πασᾶ, ἐγὼ δ' ὅπως περιέλθω τὴν Κιόριαν. Τὴν ἑσπέραν, ἐπανελθὼν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον εὐρον ἐπιστολήν τοῦ Γόρδωνος. Ὁ πρῶτον Χεδίβης εἶχε παρακαλέσει αὐτὸν νὰ μὲ προσκαλέσῃ εἰς γεῦμα τὴν ἐπαύριον, ὁ νέος μου δὲ φίλος ἐπέλεγε: « Σὰς παρακαλῶ νὰ κρατῆτε ἀνοικτὰ τὰ ὦτά σας διότι ὁ Ἰσμαῆλ εἶνε ἔκτακτος ἄνθρωπος. » Θὰ συμμετεῖχε δὲ καὶ ὁ Γόρδων τοῦ γεύματος.

Πράγματι ἔκτακτος ἄνθρωπος ἦτο ὁ Ἰσμαῆλ πασᾶς, καὶ μεγάλην ἐντύπωσιν μοι ἐνεποίησεν ἡ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς εὐνοουμένης ἐπίσκεψίς μου ἐκείνη. Ὁ ἐκθρονισθεὶς Χεδίβης περιφερόμενος ἐντὸς τῶν μεγάλων κήπων ἄλλου βασιλείως ἀποκασταντος τὸ στέμμα τοῦ καὶ βαρέως φέρων τὴν καταναναγκαστικὴν ἀργίαν εἰς ἣν δὲν ἦτο συνειθισμένος, ἡ αὐλὴ ἐκείνη εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς ἀπλότητος περιελθούσα, ἡ μυστηριώδης γειτνιασις πολλῶν χαρεμίων ἐγκλειστων ἐν τινι τῶν

πτερύγων τοῦ μεγάρου, ἡ κυανῆ θάλασσα νησόσπαρτος ἐκτεινομένη πρὸ τῶν δωμάτων καὶ ὀπίσω τῶν μεγάλων τοίχων, ἡ κορυφή τοῦ Βεζουβίου λευκὴ ἐκ χιόνος, ἅπαν τούτο τὸ σύνολον ἀπετέλει παραδοξότατον θέαμα. Ὁ Ἰσμαὴλ ἄλλως τε ὠμίλει ἀξιοπρεπῶς περὶ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ καὶ τῶν σφαλμάτων, ἅτινα προὐκάλεσαν τὴν παραίτησίν του. Ἀδίκως προσηνέχθησαν πρὸς αὐτόν, ἔλεγε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πολλὰκις κακῶς εἶχε σκεφθῆ καὶ εἰς κακὰς ἐπέστη εἰσηγήσεις· ἂν εἶχε τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ ἱστορία θὰ κρίνη δικαίως τὰ μεγάλα ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας αὐτοῦ συντελεσθέντα ἔργα, προθύμως προὐλάμβανεν αὐτὴν ὅπως ἀνομολογήσῃ τὰς πλάνας του· ἠδύνατο νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι αἱ προθέσεις αὐτοῦ ἦσαν ἀληθοῦς φιλοπατριδὸς προθέσεις, καὶ ὅτι ἐπόθει τὴν συνεχῆ τῆς Αἰγύπτου του εὐδαιμονίαν, τοῦ υἱοῦ του, τῆς δώρυγός του τοῦ Σουεζ, κτλ. κτλ. Καὶ ἐν παντὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γόρδωνος ὅστις ἔλεγεν ἀμὴν εἰς πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα.

Τὴν ἐσπέραν κατὰ τὴν εἰς Νεάπολιν ἐπιστροφήν ἡμῶν καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπαύριον, ἐνῶ συνωδοιοποροῦμεν εἰς Πομπηίαν, ὁ Γόρδων δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν συνδιάλεξιν εἰς τὸν Ἰσμαὴλ καὶ τὸ Σουδάν. Οὕτε ἡ θελκτικὴ τῆς Κιὰγιας αἰθριότης, οὔτε ἡ ἥρεμος μεγαλοπρέπεια τῶν ἐρειπίων τῆς Πομπηίας, οὔτε ἡ θαυμασία ἀποψὲς τοῦ Βεζουβίου καπνίζοντος ὑπὸ τὴν χιόνα κατόρθωσαν ν' ἀποσπασοῦσι τῆς διανοίας αὐτοῦ τὴν κυριαρχοῦσαν ἰδέαν. Ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ἦν βραδύτερον ἐπὶ τινὰς μῆνας ἀντηλλάξαμεν, ὡς καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν πλοῦν συνδιαλέξεσιν ἡμῶν, τὸ Σουδάν ἦτο τὸ προσφιλέστατον αὐτῷ μέλημα. — «Εἶπα εἰς τὸν *** μοὶ ἔγραφε μετὰ τινὰς ἡμέρας, ὅτι δὲν θὰ μείνω διόλου ἡσυχος ἐφόσον δὲν κάμουν τίποτε διὰ τὰς ἀγέλας μου τοῦ Σουδάν, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἐνεργήσῃ ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις θ' ἀναλάβῃ τὸν ὑπὲρ τῶν δυστήγων δούλων δίκαιον ἀγῶνα.» Ἀναγινώσκων αὐτὴς σήμερον τὰς ἐπιστολάς τοῦ Γόρδωνος καὶ ἀναμνησκόμενος τῶν συνδιαλέξεών μας, θαυμάζω ἀληθῶς τὴν διορατικότητα δι' ἧς διέβλεπε ἐν τῇ κακῇ τοῦ Σουδάν διαχειρίσει φοβερὸν κίνδυνον ἐπαπειλοῦντα τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νείλου εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα.

«Ὅα εἶνε δυστύχημα, ἔλεγε, νὰ χαθῆ τόπος ὡς τὴν χώραν τοῦ Ἄνω Νείλου· σπουδαιότατον εἶνε νὰ κυβερνηθῇ καλῶς τὸ Σουδάν ὅπως καὶ ἡ Αἴγυπτος, διότι ἐκεῖνο μὲν εἶνε ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στήθος, αὕτη δὲ ἡ κοιλία καὶ αἱ πόδες. Εἰπέτε εἰς τὸν *** νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ Σουδάν. Ἡ παράκλησίς μου εἶνε νὰ μὴ χαθῆ τὸ Σουδάν.»

Καὶ συγκεφαλαίων πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Δισρα-

ἔλη διαπραχθέντα σφάλματα ἠγανάκτει, ἠπέλει, μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἠτοιμάζετο κρατερόν ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς ἀντιπολιτεύσεως νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀγῶνα (καὶ πράγματι ἐπεχείρησεν αὐτόν τὸ φθινόπωρον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μεγίστην ἐμποήσας αἴσθησιν), ὅτι ἔβλεπε μαῦρον τὸ μέλλον, ὅτι θὰ ἔχη κακὸν τέλος. «Μία μόνη παρηγορία ὑπάρχει», προσέθετε εὐθύμως «ἡ ζωὴ θὰ ἦτο θλιβερωτάτη ἂν δὲν ὑπῆρχον καὶ γελωτοποιοὶ (οἱ περὶ τὸν Δισραἔλη).»

Γ'

Τὸν Μάιον ἢ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1880 ἐν Παρισίοις εἶδον τὸ τελευταῖον τὸν Γόρδωνα. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν οὐγῶν, ὅπερ εἶχε τότε σχηματισθῆ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γλάδστονως, ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολὴν νὰ συνοδεύσῃ, ὡς γενικὸς γραμματεὺς, τὸν μαρκήσιον τοῦ Ῥίπον, ἀντιβασιλέα τῶν Ἰνδῶν, ὁ δὲ Γόρδων διαβάς διὰ Παρισίων ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν μου. Εὗρον αὐτόν ὡς τὸ πρῖν, ἔμπλεον δραστηριότητος καὶ μυστικισμοῦ, φιλονεϊκότατον καὶ εὐσεβέστατον καὶ ἐνθουσιώδη ὡς πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ χάρτου τοῦ κόσμου. Ἐσχεδίαζε νὰ κατορθώσῃ σπουδαῖα πράγματα ἐν Ἰνδίας, ἀλλ' ἔμεινε μόνον ἐξ μῆνας ἐν αὐταῖς περιελθὼν εἰς διένεξιν πρὸς τὸν λόρδον Ῥίπον, ἐπεχείρησε νέαν σειρὰν περιηγήσεων, ὁ δὲ τηλεγράφος καθ' ἑξαμηνίαν ἀνήγγειλε τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ εἰς τὰ τέσσαρα τοῦ ὀρίζοντος σημεῖα, εἰς Κίναν ὅπου δὲν ἀπέκρυψε τὸ παράπαν τὴν περιφρόνησιν αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν τὸν ἀντικαταστήσαντα τὸν παρ' αὐτοῦ μορφοθέντα τῷ 1863, εἰς Ἰαπωνίαν, εἰς τὸ Ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος, εἰς Παλαιστίνην, εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸν παρελθόντα μῆνα ἦτο ἐν Βρυξέλλαις προτιθέμενος ν' ἀπέλθῃ εἰς Κόγκον. Αὐτόθεν μετεκάλεσεν αὐτόν εἰς Λονδίνον τηλεγράφημα τοῦ λόρδου Γράμβιλ, εὐθύς δ' ὡς τὸ μαγικὸν τοῦ Σουδάν ὄνομα ἤχησεν αὐτὴς εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸς κατέλαθεν αὐτόν· ἀπῆλθε δὲ μετὰ τελείας πληρεξουσιότητος τῆς κυβερνήσεως, τῆς βασιλίσσης καὶ ἐνὸς ἑκατομμυρίου φράγκων εἰς χρυσόν.

Ἄλλοιμονον! ὁ ταλαίπωρος Γόρδων! Τί μετέβη νὰ πράξῃ μόνος ἄνευ φρουρᾶς κἂν ἐξ ἀγγλων στρατιωτῶν, ἐν ταῖς μεγάλαις ἀμμώδεσι ἐρήμοις τῆς Ἄνω Νουβίας, ὅπου περινοστοῦσιν αἱ ἀρπακτικαὶ φυλαὶ τῶν Σιλλούχ; Κατόπιν αὐτοῦ, ἐν Αἰγύπτῳ, καταλιμπάνει ἀπειραριθμοὺς μνησικακίας ἅς ἡ προπέτης ἀλαζονεία αὐτοῦ ἐξήγειρε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν καὶ δὲν κατηνάσθησαν ἔτι. Ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν Σουδάν θέλει συναντήσῃ ὅλον τὸ μῖσος τῶν δουλεμπόρων, οὓς μετὰ τήσεως γενναιότητος κατεδίωξε κατὰ τὴν βραχεϊάν του δικτατορίαν καὶ ὅτινες εἶνε οἱ ἀληθεῖς ὑποκινηταὶ τῆς ἀνταρσίας τῆς ἀγνώστου χερσονήσου. Τί θὰ τῷ χρησιμεύσωσιν καὶ ὁ χρυσὸς αὐτοῦ καὶ ἡ

Ἄγία Γραφή ἐν τῇ φρικώδει ταύτῃ ἀδιεξόδῳ ἐν ἧ δὲν δύναται πλέον οὔτε νὰ προχωρήσῃ οὔτε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ἄνευ κινδύνου ν' ἀποθάνῃ; Ἄ! ἂν ἔμελλε νὰ εὔρῃ ἐν Χαρτούμ καὶ Βέρβερ ἀντὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ αὐτοῦ στρατοῦ ὅστις ἀείποτε ὑπῆρξεν ἡ ἰλὺς τοῦ Νείλου, δέκα δώδεκα γενναῖα ἀγγλικά συντάγματα, ὅποιαν θαυμασίαν σταυροφορίαν θὰ ἐπεχείρει ὁ ὑπερήφανος καὶ εὐτολμὸς στρατιώτης κατὰ τῶν ὁρδῶν τῶν μαύρων καὶ τῶν Βεδουϊνῶν, τῶν κρατουσῶν τὴν πρᾶσινην τοῦ Μαχδῆ σημαίαν! Ἄλλ' οὐδὲν θὰ εὔρῃ ὅσοι δ' ἐξ ἡμῶν ἐγνώρισαν, ἔστω καὶ ἐπὶ τινος ἡμέρας τὸν θερμοργὸν τοῦτον Ἄγγλον, τρέμομεν δι' αὐτόν. Πρὸ μικροῦ κατὰ λάθος ἀνηγγέλη ὅτι ἤχμαλωτίσθη αὔριον ἄνευ λάθους ἴσως θ' ἀναγγεληθῇ ὅτι κατεσφάγη.

Μεμπτόν θεωρεῖται τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Γλάδ-στωνος ὡς ἀπολέσαν διὰ τὸν πολιτισμὸν τὴν ἀπέραντον ἐκείνην χώραν τοῦ Σουδάν, τῆς ὁποίας ὁ Γόρδων εἶχεν ἀρχίσει τὴν κατακτῆσιν κατὰ τῆς βαρβαρότητος. Ἐπι δὲ μᾶλλον μεμπτόν ἔσται ἂν πέρωται νὰ μείνῃ ὁ Γόρδων ἐκεῖ κάτω, ἐν ταῖς καυστικαῖς ἄμμοις τοῦ Βάχρ-Ελ-Ἀθιάδ, ἐξιλαστικὸν θῦμα τῶν πλημμελημάτων τῶν ἄλλων, αὐτός, ἐν τῶν καλλίστων τέκνων, εἰς τῶν γενναιοτάτων στρατιωτῶν τῆς γηραιᾶς Ἀγγλίας. . . .

JOSEPH REINACH

K.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

(Συνέχεια ἴδε σελ. 78.)

Γ'

Ἡ κυριώτερα ὁδὸς τῆς Φραγκφούρτης. — Ἐπιγραφικαὶ μελέται. — Ἐξ κλάσεις ἰουδαϊκῶν ὀνομάτων. — Ὁ ἀνδριάς τοῦ Schiller εἰς τὴν θέσιν του. — Σχόλια τρέπων τοῦ σκέπτεσθαι. — Ὁ ναὸς τῆς Ἄγιας Δικατερίνης. — Γλωσσολογικαὶ ἐπικρίσεις. — Τὸ κέρδος τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸ κωδωνοστάσιον. — Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ρουτεμπεργίου. — Κρίσεις περὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Γκαίτε. — Σχέσις μετὰ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν χωρὶς νὰ γνωρίζωμεθα. — Ὁ παγκόσμιος τύπος περιηγητοῦ. — Θεάτρον καὶ φρενοκομεῖον. — Ἀνέκδοτον ἐν παρεκβάσει. — Ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς πατριῆς οἰκίας τοῦ Γκαίτε. — Οἱ σημερινοὶ αὐτοῦ γείτονες. — Ἐγὼ, ὁ Γκαίτε καὶ ἡ μόνη διαφορά. — Ἀναμνηστικὴ ἐπιγραφή. — Ἡ ρητορικὴ τοῦ φύλακος καὶ τὸ ἐν Ἀθῆναις πανεπιστήμιον. — Οἱ τρεῖς μοναδικοὶ συνεπισκέπται μου. — Διερμηνεύς διερμηνεύς. — Ἡ Φανή καὶ τὰ τρία σημειωμάτριά. — Οἱ μεγάλοι ἄνδρες μετὰ θάνατον. — Τὸ βιβλίον τῆς ἀθανασίας. — Ἡ μόνη ἐν τῷ βίῳ προσέγγισις. — Ἀποχαιρετισμὸς Φανῆς.

Ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς εἰσῆλθον μετ' ὀλίγα βήματα εἰς τὴν κυριώτεραν ὁδὸν τῆς Φραγκφούρτης, die Zeil ὀνομαζομένην, ἣτις διασχίζει ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὅλην τὴν πόλιν. Εἶνε εὐρεία καὶ ὠραία ὁδὸς βριθουσα διαβατῶν ἡμέρας καὶ νυκτός, ὑπηρετοῦσα δὲ τὴν πόλιν ἀκόμη καὶ ὡς τόπος περιπάτου. Ἐάν τις ἐπιμείνῃ νὰ περιφερῆται διαρκῶς εἰς τὸ κεντρικὸν αὐτῆς τμήμα ἐπὶ

τινας ὥρας, δύναται ἀσφαλῶς νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶδε τὰ δύο τρίτα τῶν κατοίκων τῆς πόλεως! Τόσον δὲ εἶνε βέβαιον, ὅτι πᾶς Φραγκφουρταῖος διαβαίνει ἅπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας τὴν ὁδὸν ταύτην, ὥστε μόνον ἐκεῖ μετὰ βεβαιότητος δύναται τις ν' ἀναμείνῃ τὴν ἐπιτυχίαν θελκτικῶν καὶ πολλὰκις ἀπροσδοκῆτων συνκινήσεων καὶ διὰ τοῦτο βλέπει τις ἐκεῖ ὅλους τοὺς ἀργούς κομψευομένους τῆς πόλεως.

Τὴν ὁδὸν ταύτην διασχίζων περιέφερον τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν καταλαβανόντων τὰς δύο πλευρὰς αὐτῆς ὠραίων καταστημάτων εἰς τοὺς διαβάτας καὶ ἀπὸ τῶν ἐκτεθειμένων ἐμπορευμάτων εἰς τὰ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν ὀνόματα τῶν ἐμπόρων. Οὐδὲν, οὐδὲν μὴ ἰουδαϊκὸν ὄνομα ἀνέγγων. Καὶ αἱ ἐξ κλάσεις τῶν ἐπωνύμων, δι' ὧν οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσραὴλ ἐκάλλυον ἢ ἐξηγυένισαν τὰ οἰκογενειακὰ τῶν ὀνόματα, ἀντεπροσωπεύοντο ἐκεῖ! Ἐκεῖ λοιπὸν καὶ γεωγραφικοί, καὶ ἀρωματώδεις, καὶ πολῦτιμοι, καὶ ἀγριωποὶ, καὶ ἀρχαῖοι, καὶ νεώτεροι ἰουδαῖοι διὰ ποικίλων χρυσῶν χαρακτήρων ἐπεδείκνυον τὰ ὀνόματά των.

Εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἐν ἐποχαῖς σκληρῶν δογματιῶν διὰ τὴν φυλὴν των, πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ ἔλκοντες τὸ γένος κάτοικοι τῆς Γερμανίας, ἐφρόντισαν ν' ἀποκρύψωσι τὸν ἰουδαϊσμὸν των μεταβάλλοντες τὸ ἐπώνυμον αὐτῶν. Οὕτω δὲ, ἄλλοι μὲν ἔλαβον τὸ ὄνομα τοῦ κατοίκου πόλεως τινος ὡς ἐπώνυμον, ἢ συνθετὸν τι ἐκ τοῦ ὀνόματος ὄρου ἢ ποταμοῦ καὶ ἀπετέλεσαν τὴν κλάσιν τῶν γεωγραφικῶν, ἄλλοι δὲ προσέλαβον ἐπώνυμον τι συμπαθές, ἐν ᾧ ὡς κύριον συνθετικὸν χρῆσιμεῖν ἢ τὸ ὄνομα ἄνθους τινός, καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀρωματώδεις, ἢ τὸ ὄνομα πολυτίμου λίθου ἢ μετάλλου, καὶ οὗτοι εἶνε οἱ πολῦτιμοι, ἢ τὸ ὄνομα ἀγρίου τινός θηρίου, καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀγριωποὶ. Ἄλλ' ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐπιμείναντες εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῶν καὶ τηρήσαντες ὡς ἐπίθετον τὸ ὄνομα τινος τῶν εὐνοουμένων τοῦ ὑψίστου πατριαρχῶν, προφητῶν καὶ βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ, οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ ἀρχαῖοι πρὸς οὓς ἀντιτίθενται οἱ νεώτεροι, ὡς προσκολλήσαντες εἰς τὸ τέλος τῶν τοιούτων ἀρχαῖκῶν ὀνομάτων τὴν λέξιν υἱός (Sohn), ἀναλογούσαν ἐν τοιούτῃ περιπτώσει πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν πατρωνυμικὰς καταλήξεις.

Εἰς τοιαύτας ἐπιγραφικὰς μελέτας περιπλάκεις εὐρέθην ἀσυνειδήτως ἐν τῷ μέσῳ πλατείας. Πρὸ ἐμοῦ ὄρθουτο κολοσσαῖος ὁ χαλκοῦς ἀνδριάς τοῦ Schiller τοποθετημένος ἀληθῶς εἰς τὴν θέσιν του, διότι ἡ πλατεῖα εἶνε φερώνυμος τῷ ποιητῇ. Κατ' ἀρχὴν δὲν ἀγαπῶ τὰ ἐκ μετάλλου ἀγάλματα. Διότι ὅσκις τοιοῦτό τι ἔχω πρὸ ἐμοῦ, καταβάλλω πάντοτε κόπον ν' ἀνακαλύψω τὰς καλλονὰς του. Ἄγνοῶ πῶς τὸ σκιερὸν χρῶμα